

1.1.1 Kontrolní funkce obecných soudů

Kontrolní funkce obecných soudů se projevují až po skončení rozhodčího řízení. V této fázi je možné zrušení a odepření výkonu v případě tuzemských rozhodčích nálezů a odepření uznání a výkonu v případě cizího rozhodčího nálezu (vydaného v zahraničí). O uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů je pojednáno v samostatné navazující kapitole.

Stejně jako u pomocných funkcí obecných soudů i zde platí, že kontrolní funkce jsou teritoriálně omezeny. Český soud může zrušit pouze tuzemský rozhodčí nález (vydaný na území České republiky). Cizí rozhodčí nález nemůže český soud zrušit, může pouze odepřít jeho uznání a výkon.

Zrušení rozhodčího nálezu

Zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem nelze v žádném případě považovat za odvolací stupeň. Rozhodčí řízení je zásadně jednoinstanční. Strany se mohou v rozhodčí smlouvě dohodnout, že rozhodčí nález může být na návrh některé z nich přezkoumán. Tento přezkum je ale prováděn jinými rozhodci, nikoliv soudem (§27 zákona o rozhodčím řízení). Zrušení rozhodčího nálezu může být provedeno pouze obecným soudem na návrh některé strany.

Obecný soud nemůže přezkoumávat rozhodčí nález ve věci samé, pouze z hlediska dodržení procesních náležitostí. Obecný soud může rozhodčí nález pouze zrušit, nemůže nahradit výrok rozhodčího soudu vlastním rozhodnutím nebo rozhodčí nález změnit.

Zrušen může být rozhodčí nález konečný. A to jak rozhodčí nález konečný celkový (je rozhodnuto o všech nárocích), tak částečný (je rozhodnuto pouze o části nároku). Zrušen může být také rozhodčí nález, který obsahuje soudní smír (§24 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení). Zrušen nemůže být rozhodčí nález mezitímní.

Řízení o zrušení rozhodčího nálezu je upraveno v §31 a násl. zákona o rozhodčím řízení. Řízení se zahajuje na návrh strany (hlavního účastníka řízení). Soud nemůže sám zahájit řízení ex offo. Řízení je vedeno proti druhému účastníkovi, nikoliv proti rozhodci nebo rozhodčímu soudu.

Důvody ke zrušení rozhodčího nálezu jsou taxativně vymezeny v §31 zákona o rozhodčím řízení. Kontrolní funkce soudu je omezena pouze těmito důvody a nelze nad ně jít. Jde typicky o procesní pochybení, nikoliv hmotněprávní. Jsou jimi:

- Nearbitrabilita sporu. Rozhodčí nález byl vydán ve věci, o které nelze uzavřít rozhodčí smlouvu.

- Neplatnost rozhodčí smlouvy z jiného důvodu, její zrušení nebo to, že se nevztahuje případ. Např. formální nedostatky rozhodčí smlouvy. Na rozdíl od nearbitrability je tento důvod v dispozici stran a nedostatky rozhodčí smlouvy mohou být v průběhu řízení zhojeny.
- Ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem. Např. rozhodce nebyl plně způsobilý k právním úkonům, není splněna nepodjatost a nestrannost rozhodce, došlo k neslučitelnosti funkce rozhodce s jinou funkcí.
- Rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců.
- Straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat. V tomto případě jsou porušena základní procesní práva strany. Např. byla porušena zásada rovnosti stran, strany neměly stejnou možnost pro uvedení svých argumentů, navržení důkazů apod.
- Rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo žádáno, nebo k plnění podle českého práva nemožnému nebo nedovolenému.
- Zjistí se, že jsou dány důvody, pro které je možné v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení.

Návrh na zrušení rozhodčího nálezu je nutné podat do tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu té straně, která se zrušení domáhá.

Podání návrhu nemá odkladný účinek. Na žádost povinného může však soud vykonatelnost rozhodčího nálezu odložit, jestliže by neprodleným výkonem rozhodčího nálezu hrozila závažná újma nebo jestliže je z návrhu na zrušení rozhodčího nálezu možné usuzovat, že je důvodný (§ 32 odst. 2).

Zvláštní procesní postup je předpokládán pro důvody ke zrušení rozhodčího nálezu v případě neplatnosti rozhodčí smlouvy a nezpůsobilosti rozhodce. Tyto důvody musí strana namítnout nejpozději před zahájením jednání ve věci samé.

Postup po zrušení rozhodčího nálezu závisí na tom, pro který důvod byl zrušen. Byl-li rozhodčí nález zrušen z důvodů, pro který se rozhodčí řízení nemohlo konat (nearbitrabilita sporu, neplatnost rozhodčí smlouvy), obecný soud po nabytí právní moci svého rozhodnutí o zrušení sám pokračuje v řízení (§34 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení). Proti rozhodnutí soudu o zrušení rozhodčího nálezu je možné se odvolat.

Pokud byl rozhodčí nález zrušen z jiného důvodu, než je uvedeno výše, rozhodčí smlouva zůstává v platnosti a v rozhodčím řízení se pokračuje. Původní rozhodci jsou nicméně z projednávání a rozhodování vyloučeni. Noví rozhodci budou jmenováni způsobem předpokládaným v rozhodčí smlouvě nebo podpůrně dle zákona o rozhodčím řízení (§ 34 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení).

Zastavení nařízeného výkonu rozhodčího nálezu

Zastavení nařízeného výkonu rozhodčího nálezu je možné pouze u domácích rozhodčích nálezů, nikoliv cizích. Tento institut v podstatě rozšiřuje důvody pro zrušení rozhodčího nálezu. Pokud strana ve lhůtě nepodala návrh na zrušení rozhodčího nálezu, nebo druhá strana podala návrh na rozhodčího nálezu dříve, může strana, proti které byl soudem nařízen výkon, podat návrh na zastavení nařízeného výkonu rozhodčího nálezu. Důvody pro zastavení nařízeného výkonu jsou uvedeny v §35 zákona rozhodčího řízení a je možné je rozdělit do několika skupin. Jedná se o důvody dle zvláštního předpisu (§268 občanského soudního řádu); některé důvody, pro které je možné žádat zrušení rozhodčího nálezu (§31 písm. a) d) f)); nebo pokud jsou dány důvody podle § 31 písm. g) a rozhodčí nález neobsahuje poučení o právu podat návrh na jeho zrušení soudu; důvody, kdy strana, která musí mít zákonného zástupce, nebyla v řízení takovým zástupcem zastoupena a její jednání nebylo ani dodatečně schváleno, nebo ten, kdo vystupoval v rozhodčím řízení jménem strany nebo jejího zákonného zástupce, nebyl k tomu zmocněn a jeho jednání nebylo ani dodatečně schváleno.

Bude-li podán návrh na nařízení zastavení výkonu rozhodčího nálezu, soud provádějící výkon rozhodčího nálezu řízení o výkon rozhodnutí přeruší a uloží povinnému, aby do 30 dnů podal u příslušného soudu návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Není-li v této lhůtě návrh podán, pokračuje soud v řízení o výkon rozhodčího nálezu (§ 35 odst. 2).